

Expositie architect MJ Van Hee in Helsinki

Marie-José Van Hee (°1950) kreeg vorig jaar de prestigieuze Alvar Aalto Medal voor haar oeuvre. De lijst van vorige laureaten is indrukwekkend: James Stirling, Jørn Utzon, Tadao Ando, Álvaro Siza, Glenn Murcutt, Steven Holl, Bijoy Jain / Studio Mumbai en een aantal Scandinavische architecten. Voor de eerste maal iemand uit België en daarbij de eerste vrouwelijke architecte. Haar werk wordt reeds een aantal jaren internationaal hoog gewaardeerd, het was te zien in Venetië tijdens de Biënnales van 1991, 2012 en 2018. De titel van haar expositie in Helsinki is "For Sun and Wind to Paint on", te bezichtigen in het Fins Architectuurmuseum tot 14 september.

In het juryverslag van de Alvar Aalto Medal staat: *"Marie-José Van Hee's work shows a consistently sensitive, contextual, and finely crafted approach. Her architecture is rooted in its context and the surrounding landscape – not only reflecting but contributing to a Flemish local vernacular over the course of her career. Her work is characterised by a beautifully understated command of natural materials, light and proportions, producing quiet, intimate spaces, designed around daily life"*.

Van Hee heeft steeds waardering gehad voor Scandinavische architectuur en landschapsontwerp. Zij bezocht Denemarken en leerde het oeuvre van Aalto kennen via publicaties. Rond 1975 verminderde bij jonge architecten de interesse voor de architectuur in de Scandinavische landen en werd Italië toonaangevend met de figuur Aldo Rossi en met zijn boek "Architettura della Città". De herontdekking van de stad werd het thema binnen de architectonische cultuur. Van Hee's eerste publieke opdracht was een elektriciteitscabine in Gent met een knipoog naar Aldo Rossi.

In Italië ontdekte Van Hee de kracht van de rurale architectuur. In haar oeuvre treft men ook reminiscenties naar Louis Baragán, de monnik Dom van der Laan en ook Álvaro Siza. Een architectuur die op zoek gaat naar ingetogenheid en stilte, ver weg van het spectaculaire dat door de media gretig wordt opgepakt. Zij ontwikkelde een "characteristic language" waardoor een visuele eenheid tot stand komt in haar werk, wat voor de doorsnee burger nauwelijks opvalt. Dit komt omdat haar prioriteit niet is opgemerkt te worden, maar goede woningen te ontwerpen. Haar woningen bezitten een warme huiselijkheid, geen zielloos woondesign.

Het gaat om een intense sensibiliteit voor alle aspecten die een ruimte karakter geven. Het vertrekpunt is steeds een zoeken naar een optimaal plan waar alle randvoorwaarden, ook de negatieve, worden ingezet. De uiterste zorg voor het detail en de wijze waarop het daglicht binnenkomt krijgen haar volle aandacht. Het juist positioneren van de trappen in het plan beheerst Van Hee totaal, alsook de subtiele overgang van vloer, muur naar plafond.

Kan men architectuur tentoonstellen?

Het is steeds de vraag hoe architectuur valt te exposeren. Bij kunstwerken is dit eenvoudig, hang doeken aan de muur en plaats sculpturen op sokkels. Maar gebouwen verplaatst men niet, zij blijven verankerd aan de bouwplaats. Bijgevolg moet er beroep worden gedaan op andere mogelijkheden om de bezoeker een verhaal te vertellen, om hen te introduceren in hun ontwerpwereld. Hoe een tentoonstelling maken die het louter didactische overstijgt? Hoe een presentatie maken die iets anders is dan een architectuurboek aan de muur? De curators van de tentoonstelling Jutta Tynkkynen en Sam De Vocht, in samenspraak met Marie-José Van Hee, introduceerden een verrassend concept waarbij geen bouwplannen noch grote maquettes worden ingezet.

Eind 2022 kreeg Van Hee een grote expositie in deSingel te Antwerpen. Daarmee vierde het VAI (Vlaams Architectuurinstituut) de ontvangst van haar archief. De basisconfiguratie, het grondplan van de expo, was haar eigen woning in Gent. Voor de scenografie in Helsinki koos zij voor een woning die zij bouwde in Zeeuws-Vlaanderen. Het grondplan bezit een Y vorm met in twee vleugels, opeenvolging van zitruimte, open haard, eetkamer en keuken. Een doorlopende glaswand, met daarin een knik en een luifel als zonnewering, geeft een uitzicht op de tuin. In de derde vleugel is er een trap naar twee hoger gelegen verdiepingen die visueel een kleine toren vormt.

Het plan van de begane grond is geabstraheerd en wordt een maquette op ware grootte. De geest van de woning wordt opgeroepen en ook de relatie tussen binnen en buiten wordt een hoofdthema. Deze sfeerschepping lukt goed door een twaalf meter lange print op de achterste wand van de expozaal, een vergroting van een schilderij van Valerie Doutreluingne.

In het deel woonkamer een projectie van beelden van de bouwfase en het uiteindelijk gebouwde resultaat. Waar in het grondplan van de woning de keuken is gesitueerd zijn twee wanden met een selectie van

ontwerpschetsen aangebracht, het resultaat van een doordacht proces om tot een intensiteit te komen. Zoals in een keuken arbeid nodig is om vervolgens goed te kunnen eten, is voor het bouwen voorbereiding nodig! De schetsen gedrukt op transparante folie gehecht op een lichtwand komen over als röntgenfoto's, opnames van wat men niet kan zien met het blote oog in het gebouw.

Aan de inkom van de expositie een video, een productie van VRT & Klara samen met het VAI, om haar oeuvre te presenteren aan de bezoekers in Helsinki. Van Hee integreerde in haar expositie ook twee fotowerken van Dirk Braeckman en een foto van de Stadshalle in Gent genomen door Michiel Henderickx.

Finland & Vlaanderen

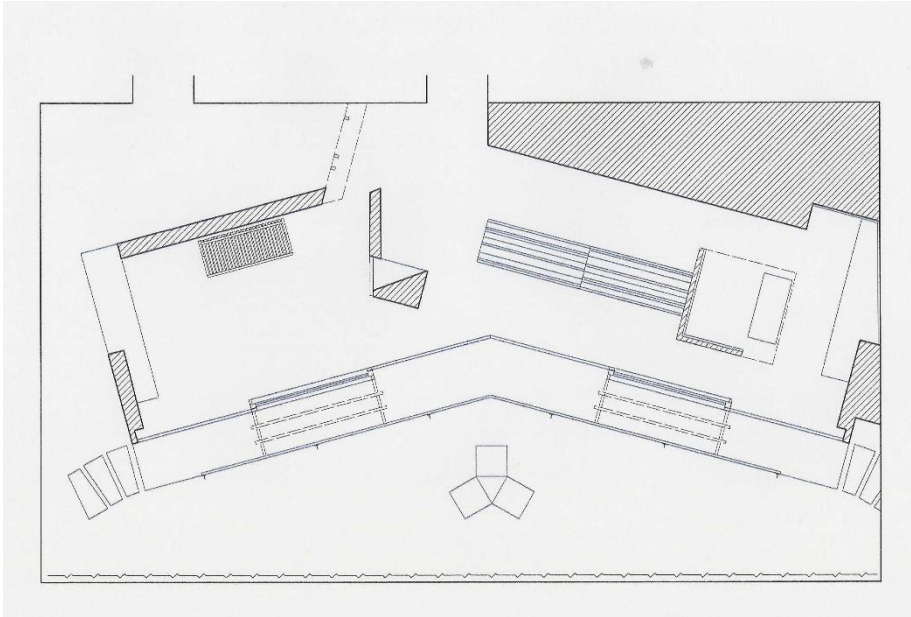
In de woningen van Van Hee krijgt de tafel een centrale plaats, niet zetels waar men lui naar de televisie gaat kijken. Een tafel is een architectonisch object, een plaats waaraan men gaat zitten om te eten, te lezen en voor een intens gesprek of om boeken en kranten dicht bij de hand te hebben. In 1996 maakte ik een tentoonstelling voor de Biënnale Interieur van Kortrijk vanuit mijn fascinatie voor dit archetype van meubel. Een horizontaal blad dat op hoogte wordt gehouden. Daarop vaak een "tafelkleed", textiel op deze eenvoudige structuur. Iedereen heeft ooit als kind gespeeld onder een tafel en die ervaren als een klein huisje.

In de woningen van Van Hee krijgt de tafel steeds een centrale plaats. In Helsinki is haar tafelontwerp aanwezig met daarop mappen om rustig foto's van haar werk te bekijken en te bestuderen. Boven de tafel drie ceramische lampen ontworpen door Jos Devriendt. Rond de tafel staan acht DOMUS (1946) stoelen ontworpen door de Finse topdesigner Ilmari Tapiovaara (1914-1999). Belangrijk om te vermelden is dat deze stapelbare stoel in de jaren '50 en '60 ook in Kortrijk werd geproduceerd door het bedrijf De Coene en dit onder de licentie van Knoll International. In het stadhuis van Kortrijk staan er nog tientallen. In het Fins Designmuseum heeft de DOMUS stoel een prominente plaats naast de meubelen van Alvar Aalto en Eero Aarnio.

Alle foto's Marc Dubois Helsinki 6 & 7 februari 2025

Zoals in haar presentatie in deSingel /VAI staat het idee van het scheppen van een sfeer in de woning centraal. Een bewuste keuze om het uiterst belang van het wonen te bedrukken, het maken van een "binnen" met juiste verhoudingen en stilte om in deze intense wereld tot rust te komen.

Grondplan van interventie in de exoruimte / MJ Van Hee Architecten

Marc Dubois, architect HonF RIBA / Februari 2025